

COMPETENȚELE DIGITALE ALE BIBLIOTECARILOR: MODEL CONCEPTUAL AL PROGRAMULUI EDUCAȚIONAL DigCompBib

Ludmila CORGHENCI

Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Studiile anuale ale necesităților de formare profesională continuă a personalului de specialitate din biblioteci, realizate de Centrul Național de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Știința Informării, prezintă competențele digitale ca unele din cele mai importante competențe generice [6].

Pe măsură ce tehnologiile digitale devin indispensabile în toate sferile, competențele de a le utiliza inovativ și creativ, de a ține pasul cu evoluția lor rapidă, au devenit necesare personalului de specialitate din biblioteci, constituind o parte integrantă a competențelor profesionale, precum și o premisă pentru dezvoltarea competențelor membrilor comunităților, utilizatorilor bibliotecilor.

Articolul prezent are scopul de a prezenta un model conceptual de competențe digitale ale bibliotecarilor DigCompBib, stimulând evaluarea și dezvoltarea acestora.

Modelul conceptual de competențe digitale ale bibliotecarilor – DigCompBib – este fundamentat pe prevederile documentelor europene, care identifică competențele-cheie digitale pentru învățarea pe tot parcursul vieții:

- *Recomandarea Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții* (din 22 mai 2018) [5]; Recomandarea menționează interacțiunea dezvoltării personale și profesionale, critică și responsabilă, cu tehnologiile digitale și utilizarea acestora pentru învățare, la locul de muncă și pentru participarea în

societate drept una dintre cele opt competențe-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții;

- *ALA's Core Competences of Librarianship* (2023) [1]; Acceptând situația că implementarea tehnologiei variază între biblioteci, Asociația Bibliotecilor Americane (ALA) precizează că bibliotecarii profesioniști, indiferent de titlul și/sau rolul lor specific, trebuie să dezvolte competențe digitale. Este vorba despre identificarea tehnologiilor adecvate care sprijină accesul la și livrarea serviciilor și resurselor, navigarea și căutarea informației; ALA menționează și importanța efectuării de bibliotecari a evaluării regulate a tehnologiilor existente și a impactului acestora asupra serviciilor și resurselor bibliotecii în termeni de accesibilitate, caracter practic, durabilitate și eficacitate;
- *Cadrul european al competențelor digitale pentru cetățeni DigComp 2.2* (2022) [3]; Dezvoltat de Centrul Comun de Cercetare al Comisiei Europene (22 martie 2022) Cadrul european al competențelor digitale pentru cetățeni (DigComp) stabilește elementele-cheie ale competențelor digitale în cinci domenii interconectate, cu diferite niveluri de competență; Cadrul este recomandat pentru furnizorii de programe educaționale, formare și certificare ca referință pentru dezvoltarea și evaluarea competențelor digitale.

Deci menționăm încă o dată necesitatea de a conceptualiza și a fundamenta de centrele biblioteconomice curriculumul Programului educațional „Competențe digitale pentru bibliotecari” (modelul conceptual DigCompBib) pe prevederile documentelor prezentate mai sus.

Astfel, la elaborarea curriculumului trebuie să se țină cont de faptul că competența digitală prevede utilizarea încrezătoare, critică și responsabilă a tehnologiilor digitale și implicarea acestora pentru învățare, la locul de muncă și pentru participa-

rea în viața comunitară. Competența digitală, ca o competență-cheie, este definită drept o combinație de cunoștințe, abilități și atitudini, valori [5].

Pornind de la această definiție, cel mai recent cadru european al competențelor digitale DigComp 2.2 identifică 5 componente-cheie ale competenței digitale: competențe generale sau alfabetizarea în domeniul informației și al datelor; comunicare și colaborare; creare de conținuturi digitale; protejarea și siguranța în mediul digital; soluționarea problemelor în utilizarea rațională și creativă a instrumentelor digitale [3].

Alinierea la aceste componente sprijină centrele biblioteconomice în evaluarea nivelului de deținere a competențelor digitale al personalului de specialitate, în planificarea inițiativelor de educație și formare pentru a îmbunătăți competențele bibliotecarilor (organizarea activităților educaționale de bibliotecă, participarea la instruiți organizate de alți prestatori de instruiți, atragere de experți /formatori din exterior etc.), formularea de inițiative conexe pentru factorii de decizie, iar în final – dezvoltarea/creșterea competențelor digitale ale membrilor comunităților, utilizatorilor bibliotecilor.

În contextul celor menționate mai sus, Centrul Național de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Știința Informării din cadrul BNRM își va baza Programul educațional „Competențe digitale pentru bibliotecari” pe următoarele subiecte:

- *competențe generale/alfabetizare digitală (cunoștințe, capacități și aptitudini de bază în domeniul digital):*
 - ✓ navigare, căutare, filtrare de informații și conținuturi digitale (a crea și a dezvolta strategii clare de a căuta, accesa și a stoca resursele digitale);
 - ✓ evaluarea resurselor electronice (criterii de evaluare a informației online; compararea și evaluarea critică a informațiilor/conținuturilor digitale);

- ✓ gestionarea informațiilor/conținuturilor digitale (stocarea, organizarea și recuperarea datelor; crearea unui mediu structurat prin tehnici de muncă intelectuală);
- *competențe de comunicare și colaborare prin tehnologii digitale:*
 - ✓ interacționare prin varietatea de tehnologii digitale pentru un anumit context (de exemplu, educațional);
 - ✓ implicare în schimbul de date, informații și conținut digital prin intermediul tehnologiilor digitale;
 - ✓ implicarea utilizatorilor, membrilor comunității în viața socială prin promovarea și utilizarea serviciilor digitale publice (eGuvernare, ale structurilor infodocumentare etc.), prin oferirea oportunităților de cetățenie participativă;
 - ✓ colaborarea prin intermediul tehnologiilor digitale (proces de colaborare, construirea și crearea în comun a resurselor și a cunoștințelor);
 - ✓ competențe de netiquette (cunoașterea și aplicarea normelor comportamentale în spațiul digital; know-how; comunicare în mediile digitale în funcție de publicul specific, diversitatea culturală și generațională);
 - ✓ gestionarea identității digitale și siguranța acesteia (gestionarea și asigurarea funcționalității identității digitale; crearea de conținuturi adecvate pe acestea; protejarea reputației personale și profesionale);
- *creare/utilizare de conținuturi digitale:*
 - ✓ crearea și asigurarea accesului la conținuturi digitale;
 - ✓ asigurarea funcționalității conținuturilor digitale create (a modifica, a îmbunătăți și a integra informațiile);
 - ✓ înțelegerea modului în care drepturile de autor și licențele se aplică datelor, informațiilor și conținutului digital; aplicarea și intermedierea practicilor de atribuire a licențelor Creative Commons;

- *securitatea/siguranța în mediul online:*
 - ✓ protejarea dispozitivelor (a înțelege riscurile și amenințările în mediile digitale, a cunoaște măsurile de siguranță și securitate);
 - ✓ protejarea datelor cu caracter profesional (modele de politici instituționale privind protecția datelor personale și a imaginii; a înțelege cum sunt utilizate informațiile de identificare personală; a studia modul în care sunt utilizate datele cu caracter personal în cazul serviciilor digitale);
 - ✓ protejarea sănătății și a bunăstării (a putea evita riscurile pentru sănătate și amenințările la adresa bunăstării fizice și psihologice în timpul utilizării tehnologiilor digitale; a se putea proteja pe sine și pe ceilalți împotriva posibilelor pericole din mediile digitale (de exemplu, hărțuirea cibernetică));
 - ✓ protecția mediului înconjurător (informarea și conștientizarea impactului utilizării tehnologiilor digitale asupra mediului);
- *soluționarea problemelor:*
 - ✓ identificarea problemelor tehnice la operarea dispozitivelor și utilizarea mediilor digitale; consultarea, rezolvarea acestora;
 - ✓ identificarea nevoilor tehnologice (identificarea, evaluarea, selectarea și utilizarea instrumentelor digitale în contextul nevoilor profesionale și personale);
 - ✓ utilizarea creativă a tehnologiilor digitale (a inova procese, servicii și produse; a înțelege și a rezolva problemele conceptuale și situațiile problematice în mediile digitale);
 - ✓ identificarea nevoilor de dezvoltare a competențelor digitale (a înțelege și a formula ce trebuie îmbunătățit sau actualizat; a accepta și a se implica pentru formarea profesională continuă).

IMPLICAREA BIBLIOTECILOR ÎN TRANSFORMAREA DIGITALĂ: OPORTUNITĂȚI ȘI PROVOCĂRI

Pentru a dezvolta și a evalua competențele digitale, recomandăm centrelor biblioteconomice de a utiliza criteriile descrise în tabelul de mai jos (adaptat după DigComp [3]):

Nr. d/o.	Competența digitală	Criterii de evaluare		
		Începător/elementar	Independent	Experimentat
1.	Competențe generale/alfabetizare digitală	▪ caută informații online folosind un motor de căutare; ▪ știe că nu toate informațiile online sunt veridice, reale; ▪ poate salva sau stoca fișiere și conținuturi (texte, imagini, muzică, video etc.) ▪ poate regăsi informația salvată sau stocată; ▪ altele;	▪ poate folosi diferite motoare de căutare pentru a găsi informații; ▪ aplică anumite filtre în căutarea informației (numai imagini, video, hărți); ▪ compară diverse surse pentru a verifica veridicitatea informațiilor; ▪ grupează informația într-o manieră metodică folosind fișiere și foldere pentru a le găsi mai ușor; ▪ posedă tehnici de muncă intelectuală; ▪ realizează copii de siguranță (backup) pentru informațiile stocate; ▪ altele;	▪ utilizează tehnici complexe de căutare pentru a găsi informații fiabile pe internet; ▪ poate evalua validitatea și credibilitatea informației folosind un set de criterii; ▪ este la curent cu noile progrese în ceea ce privește căutarea de informații, stocarea și regăsirea acestora; ▪ poate salva informația găsită pe internet în diferite formate; ▪ poate folosi servicii de tip cloud pentru depozitarea informației; ▪ altele;

2.	Competențe de comunicare și colaborare prin tehnologii digitale	▪ poate comunica cu ceilalți folosind telefonul mobil, programe de comunicare vocală pe internet (e-mail chat, mesagerie vocală, SMS etc.); ▪ poate trimite și primi e-mailuri, face schimb de text); ▪ poate partaja fișiere și conținuturi folosind instrumente simple; ▪ știe să utilizeze tehnologiile digitale pentru a interacționa cu diferite tipuri de servicii (publice, bănci, spitale); ▪ este conștient de existența rețelelor sociale și a instrumentelor de colaborare online; ▪ este conștient privind aplicarea regulilor de comunicare prin instrumente digitale; ▪ altele;	▪ poate utiliza funcții avansate ale anumitor instrumente de comunicare (programe de comunicare vocală, partajarea de fișiere); ▪ poate folosi instrumente de colaborare și poate contribui la documente/fișiere, pe care altcineva le-a creat; ▪ poate utiliza anumite funcții ale serviciilor online (publice, e-banking, cumpărături online etc.); ▪ poate transmite sau pot face schimb de cunoștințe cu alte persoane online (prin intermediul rețelelor sociale, în cadrul comunităților online); ▪ aplică regulile comunicării online (netiquette); ▪ altele;	▪ folosește în mod activ o gama largă de instrumente de comunicare (e-mail, chat, SMS, mesagerie în timp real, bloguri, micro-bloguri, rețele sociale) pentru comunicarea online; ▪ poate crea și gestiona conținutul prin instrumente de colaborare; ▪ participă în mod activ în spațiile online și folosește mai multe servicii online; ▪ poate folosi funcții avansate ale instrumentelor de comunicare (conferințe video, schimb de date, schimb de aplicații); ▪ altele;
----	---	---	---	---

IMPLICAREA BIBLIOTECILOR ÎN TRANSFORMAREA DIGITALĂ: OPORTUNITĂȚI ȘI PROVOCĂRI

3.	Creare de conținuturi digitale	- poate produce conținut digital simplu (de ex.: text, tabele, imagini, fișiere audio) folosind instrumente digitale în cel puțin un tip de format; - poate efectua editare de bază pentru conținut produs de alte persoane; - știe că partea de conținut poate fi protejată prin drepturi de autor; - poate aplica și modifica funcții simple și setările de software precum și ale aplicațiilor pe care le folosește; - altele;	- poate produce conținut digital complex, în diferite formate (de ex.: text, tabele, imagini, fișiere audio); - poate folosi instrumente / editori pentru crearea de pagini web sau de tip blog, folosind template-uri (de ex., WordPress); - poate aplica formatare de bază (de ex.: note de subsol, grafice, tabele); - știe cum se fac trimiteri și se reutilizează conținutul protejat de drepturile de autor; - Cunoaște elementele de bază ale unui limbaj de programare; - altele;	- poate produce sau modifica conținut multimedia complex, în diferite formate, folosind o varietate de platforme digitale; - poate crea un site web, folosind un limbaj de programare; - poate folosi funcții avansate de formatare ale diferitelor instrumente; - știe să aplice licențele și drepturile de autor; - poate folosi mai multe limbaje de programare; - știe cum să proiecteze, creeze, să modifice baze de date cu ajutorul calculatorului; - altele;
----	--------------------------------	---	--	--

4.	Securitatea/ siguranța în mediul online	▪ poate lua măsuri simple pentru a proteja dispozitivele (antivirus, parole); ▪ știe că nu toate informațiile online sunt de încredere; ▪ este conștient de faptul că datele de identificare (nume de utilizator și parolă) pot fi furate; ▪ cunoaște că nu ar trebui să dezvăluie informații private în mediul online; ▪ cunoaște că folosirea tehnologiei digitale în mod intensiv poate afecta sănătatea; ▪ poate lua măsuri simple pentru a economisi energia; ▪ altele;	▪ poate instala programe de securitate pe dispozitivul pe care îl folosește pentru a accesa internetul (antivirus etc.); ▪ poate actualiza periodic programele de securitate; ▪ folosește parole pentru a accesa echipamente, dispozitive și servicii digitale și le modifică în mod periodic; ▪ poate identifica site-urile, mesajele din e-mail care prezintă un potențial risc; ▪ își poate forma propria identitate digitală online, amprenta digitală; ▪ înțelege riscurile pentru sănătate asociate cu utilizarea tehnologiei digitale; ▪ înțelege impactul pozitiv și negativ al tehnologiei asupra mediului; ▪ altele;	▪ verifică în mod frecvent configurația de securitate a dispozitive- lor și sistemelor și/sau a aplicațiilor pe care le folosește; ▪ știe cum să reacționeze în cazul în care computerul este infectat cu un virus; ▪ poate configura sau modifica setările de securitate ale dispozitivelor digitale; ▪ poate aplica filtre pentru e-mailuri de tip spam; ▪ pentru a evita probleme de sănătate (fizică și psihică), utilizează rezonabil tehnologiile digitale; ▪ este informat cu privire la impactul pe care tehnologiile digitale îl au asupra vieții, asupra mediului; ▪ altele;
----	--	--	---	--

IMPLICAREA BIBLIOTECILOR ÎN TRANSFORMAREA DIGITALĂ: OPORTUNITĂȚI ȘI PROVOCĂRI

5.	Soluționarea problemelor	▪ caută sprijin și asistență atunci când apare o problemă în timpul folosirii unui nou dispozitiv, program sau aplicație; ▪ știe cum să rezolve unele probleme de rutină (închiderea unui program, restartarea computerului, reinstalarea programului / actualizarea, verificarea conexiunii la internet); ▪ știe că instrumentele digitale pot ajuta în rezolvarea problemelor; ▪ este conștient că instrumentele digitale au limitări; ▪ când se confruntă cu o problemă tehnologică sau non-tehnologică, poate folosi instrumentele digitale pe care le cunoaște; ▪ este conștient că trebuie să-și actualizeze competențele digitale, în mod regulat; ▪ altele;	▪ poate rezolva diverse probleme care apar în utilizarea tehnologiilor digitale; ▪ poate folosi tehnologiile digitale pentru a rezolva problemele (non-tehnice); ▪ poate selecta un instrument digital care se potrivește nevoilor profesionale și îi poate evalua eficacitatea; ▪ rezolvă probleme tehnologice prin explorarea setărilor și opțiunilor programelor sau instrumentelor; ▪ își actualizează competențele digitale în mod frecvent; ▪ este conștient de limitele sale și încearcă să acopere lacunele; ▪ altele;	▪ soluționează aproape toate problemele care apar în utilizarea tehnologiilor digitale; ▪ poate alege în mod corect instrumentul, dispozitivul, aplicația sau serviciile pentru a rezolva problemele; ▪ este conștient de noile evoluții tehnologice; ▪ înțelege cum funcționează noile instrumente; ▪ își actualizează frecvent competențele digitale; ▪ altele;
----	--------------------------	---	--	--

Cadrul european al competenței digitale DigComp, asociind competențele digitale cu eficiența, creativitatea, adaptarea la schimbările mediilor interne și externe, oferă un cadru de referință general, care urmează să sprijine dezvoltarea competențelor digitale specifice domeniului bibliotecar.

Procesul de dezvoltare a competențelor digitale ale bibliotecarilor se va realiza eficient în cazul în care aceștia vor fi motivați pentru dezvoltarea respectivului tip de competențe-cheie, vor fi oferite programe educaționale de alfabetizare digitală și informațională, vor fi accesibile și valorificate suporturi digitale în activitatea profesională. În acest context, sunt necesare investiții și sprijin pentru biblioteci atât din partea fondatorilor, cât și a centrelor biblioteconomice – prestatori de programe educaționale.

Referințe bibliografice

1. *ALA's Core Competences of Librarianship*. Final version. Approved and adopted as policy by the ALA Council, January 28, 2023. Disponibil: https://www.ala.org/sites/default/files/educationcareers/content/2022%20ALA%20Core%20Competences%20of%20Librarianship_FINAL.pdf [accesat 2025-02-12].
2. *Cadrul de competențe digitale al cadrelor didactice din educație*. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_competente_digcompedu_compressed_1.pdf [accesat 2025-02-12].
3. *Cadrul de Competențe Digitale pentru Cetățeni. DigComp*. Aprobă la 22 martie 2022 de Centrul Comun de Cercetare al Comisiei Europene. Disponibil: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/scientific-activities-z/education-and-training/digital-transformation-education/digital-competence-framework-citizens-digcomp/digcomp-framework_en?prefLang=ro&ettrans=ro#the-digcomp-conceptual-reference-model [accesat 2025-02-12].
4. *Competency Index for the Library Field. Compiled by WebJunction*. Updated February 2014. Disponibil: [https://www.webjunction.org/content/dam/WebJunction/Documents/webJunction/2015-03/Competency%20Index%20for%20the%20Library%20Field%20\(2014\).pdf](https://www.webjunction.org/content/dam/WebJunction/Documents/webJunction/2015-03/Competency%20Index%20for%20the%20Library%20Field%20(2014).pdf) [accesat 2025-02-19].
5. CONSILIUL Uniunii Europene. *Recomandarea Consiliului din 22 mai 2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții*.

Disponibil: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=C ELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=C ELEX:32018H0604(01)&from=EN) [accesat 2025-02-12].

6. CORGHENCI, Ludmila. Studiul necesităților de dezvoltare a competențelor profesionale ale personalului de specialitate din biblioteci: rezultate, analize, perspective. *Magazin bibliologic*. 2024, nr. 3-4, pp. 53-54. ISSN 1857-1476.
7. VUORIKARI, Rina; KLUZER, Stefano și PUNIE, Yves. *DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens – With new examples of knowledge, skills and attitudes*. Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene. Luxemburg, 2022. Disponibil: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128415> [accesat 2025-03-18].